

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.003>

УДК 341+346

Володимир УСТИМЕНКО, чл.-кор. НАН України,
чл.-кор. НАПрН України, д-р юрид. наук, проф.,
Заслужений юрист України, директор
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-1094-422X

Руслан ДЖАБРАІЛОВ, д-р юрид. наук, проф.,
заступник директора з наукової роботи
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-4422-2102

Тетяна ГУДІМА, д-р юрид. наук, проф.,
заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0003-1509-5180

Веста МАЛОЛІТНЕВА, д-р юрид. наук, учений секретар
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0001-9678-1750

Станіслав СЕРЕБРЯК, д-р юрид. наук, доцент, старш. наук. співроб.
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0001-7207-594X

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ЗАСІБ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СУЧАСНІ ТРЕНДИ У ПОЛІТИЦІ ЄС ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ УРАХУВАННЯ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: публічні закупівлі, правове забезпечення, сталий розвиток, економічні відносини, правотворча діяльність, ЄС.

Обґрунтовано, що у праві ЄС спостерігаються тенденції щодо модифікації відомих інститутів права з метою спрямування їх потенціалу на досягнення Цілей сталого розвитку та одночасно створення розумних компенсаторів недоброчесним торговельним практикам з боку третіх країн. Наголошено на тому, що вторинне законодавство ЄС еволюціонує у напрямі розширення функціоналу публічних закупівель та впровадження обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт і послуг, які є предметом публічних закупівель. Аргументовано, що урахування нових підходів ЄС у сфері правового регулювання публічних закупівель, зокрема правових ініціатив щодо майбутніх змін у вторинному законодавстві ЄС, сприятиме визначенню перспектив удосконалення законодавства України у контексті виконання міжнародних зобов'язань з євроінтеграції.

Цит у в а н н я: Устименко В., Джабраілов Р., Гудіма Т., Малолітнева В., Серебряк С. Публічні закупівлі як засіб правового забезпечення економічних відносин на засадах сталого розвитку: сучасні тренди у політиці ЄС та можливості їх урахування у національній правотворчій діяльності. *Економіка та право*. 2026. № 2. С. 3—17. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.02.003>

@ Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Вступ. Сучасні швидкоплинні зміни політичних пріоритетів та правових імперативів у стратегіях і тактиці досягнення країнами світу цілей економічної експансії та домінування у певних сегментах світового ринку змушують по-новому поглянути на чинні моделі правового регулювання міжнародних економічних відносин, акцентуючи увагу на наявних та створюваних свідомими діями окремих держав вразливостях, що підривають основи міжнародного економічного порядку, дестабілізують усталені бізнес-зв'язки, створюють нові бар'єри на шляху розвитку чесних та справедливих торговельних відносин тощо. Як наслідок — формується нова реальність, яка не узгоджується з архітектурою вільних конкурентних відносин, побудованою на правилах Світової організації торгівлі, міжнародно-правових нормах, звичаях ділового обороту, віддаляючи країни світу від утвердження ідеології справедливого суспільства та повертаючи часи жорсткого протекціонізму, торговельних обмежень та невиправданої зовнішньоекономічної агресивної політики.

Відповідно, залишатись на раніше обраній траєкторії політико-правового та соціально-економічного розвитку не вбачається за можливе. Настає час для гнучкої адаптації до зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних змін, пов'язаних із трансформацією міжнародного правопорядку. Наочним прикладом істотного перегляду політичних цілей, а також ролі та значущості інституціонального інструментарію, важливого та необхідного для їх досягнення, можуть слугувати правові ініціативи та політичні настанови Європейського Союзу (далі ЄС), зокрема ті, що предметно охоплюють сферу публічних закупівель.

Дослідження сучасних змін природи та функціональної спрямованості публічних закупівель у праві ЄС, особливо щодо просування ідейно-ціннісних установок сталого розвитку, значно актуалізується у контексті виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері євроінтеграції.

Саме наведеним вище й зумовлена актуальність і своєчасність підготовки цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба наголосити на багатогранності наявних результатів наукових досліджень проблематики правового регулювання публічних закупівель, що висвітлені в наукових працях як вітчизняних дослідників (Р.В. Вітюк, А.С. Лупай,

В.І. Скрипець [1], М.В. Купцов [2], О.Ю. Курепіна [3], А.О. Олефір [4], Я.В. Петруненко [5], А.О. Сошников [6], Т.І. Швидка [7], О.Л. Юдіцький [8] та ін.), так і зарубіжних учених (K.S. Aboelazm, M.A. Obeidat, F. Tawakol, N.Z. AlFil, F.H.I. Ul Haq [9], M. Andhov, R. Caranta, W.A. Janssen, O. Martin-Ortega [10], W.A. Janssen [11], J. Mendoza Jiménez, M. Hernández López, S.E. Franco Escobar [12], Rizky Amalia, Faizal Kurniawan, Hilda Yunita Sabrie, Wilda Prihatiningtyas, Yosua Putra Iskandar [13] та ін.).

Однак у наявних наукових розробках не проаналізовані останні тренди у політиці ЄС щодо посилення вимог до нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій учасників публічних закупівель через упровадження обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт та послуг, які є предметом публічних закупівель. Урахування нових підходів ЄС у сфері правового регулювання публічних закупівель, зокрема правових ініціатив щодо майбутніх змін у вторинному законодавстві ЄС, сприятиме визначенню перспектив удосконалення законодавства України у контексті виконання міжнародних зобов'язань з євроінтеграції, особливо якщо зважити на місце, що відводиться інституту публічних закупівель як окремому розділу в межах кластера І «Основи процесу вступу до ЄС» Переговорної рамки щодо вступу України до ЄС.

Метою статті є виявлення особливостей публічних закупівель як засобу правового забезпечення економічних відносин на засадах сталості з урахуванням сучасних трендів у політиці ЄС та обґрунтування напрямів подальшого вдосконалення національного законодавства у частині закріплення обов'язкових мінімальних вимог щодо врахування нецінових критеріїв, якими визнаються критерії сталого розвитку.

Результати дослідження. Відправною точкою реалізації правових реформ насамперед слід визнати намічені Європейською комісією ключові тренди соціально-економічних перетворень. У політичній програмі 2024—2029 рр., презентованій Президентом Єврокомісії Урсулою фон дер Ляен, визначено сім пріоритетів, яким мають бути підпорядковані подальші рішення та дії ЄС. Зокрема, привертають увагу проголошені тези щодо доцільності та необхідності кращого використання потенціалу публічних закупівель, які становлять 14 % ВВП ЄС. Наголошено на тому, що підвищення ефективності

ті публічних закупівель на 1 % може заощадити 20 млрд євро на рік. Окрім кількісно вимірюваного ефекту публічних закупівель, особливо підкреслено якісно оцінювані позитивні впливи, які полягають у прискоренні розвитку інноваційних товарів та послуг і формуванні провідних ринків у сфері чистих і стратегічних технологій [14, с. 11].

Означені ефекти публічних закупівель можливі через закладену актами права ЄС змогу інтегрування нецінових критеріїв, пов'язаних із соціальними, екологічними та іншими цілями, які переслідують замовники під час оголошення та проведення тендерів. Зокрема, п. 1 ст. 43 Директиви Європейського Парламенту і Ради 2014/24/ЄС від 26.02.2014 про публічні закупівлі та про скасування Директиви 2004/18/ЄС містить положення про те, що у разі, коли публічні замовники мають намір придбати роботи, товари або послуги з конкретними екологічними, соціальними чи іншими характеристиками, вони можуть вимагати в технічних специфікаціях, критеріях присудження або інших умовах виконання контракту наявності конкретного маркування як засобу підтвердження того, що такі роботи, товари або послуги відповідають цим характеристикам за умови дотримання всіх зазначених нижче вимог:

а) вимоги щодо маркування стосуються лише тих критеріїв, що пов'язані з предметом контракту та є відповідними для визначення характеристик робіт, товарів чи послуг, які є предметом контракту;

б) вимоги щодо маркування ґрунтуються на об'єктивно верифікованих недискримінаційних критеріях;

с) відповідне маркування визначене в рамках відкритої та прозорої процедури, в якій можуть брати участь усі відповідні стейкхолдери, зокрема урядові органи, споживачі, соціальні партнери, виробники, розповсюджені та неурядові організації;

д) маркування доступне всім зацікавленим сторонам;

е) вимоги щодо маркування встановлені третьою стороною, на яку суб'єкт господарювання, що подає заявку на маркування, не може мати вирішального впливу [15].

Водночас, усвідомлюючи необхідність вжиття заходів задля практичного втілення візії довгострокового розвитку екологічної та кліматичної політики ЄС із досягненням проміжних та

остаточних показників, наведених у низці програмних документів публічної політики, підготовлених Європейською Комісією, а саме Європейському зеленому курсі (Повідомлення від 11.12.2019) [16], Новому плані дій у сфері циркулярної економіки для чистішої та конкурентоспроможнішої Європи (Повідомлення від 11.03.2020) [17], Стратегічній рамці для конкурентоспроможної та сталої біоекономіки ЄС (Повідомлення від 27.11.2025) [18] та ін., керівні органи ЄС нині послідовно відстоюють позицію щодо необхідності вжиття заходів із посилення питомої ваги «нецінових» критеріїв та визнання обов'язковості їх встановлення у публічних закупівлях, коли перевага віддаватиметься тим продуктам, які відповідають певним характеристикам та за своїми властивостями значною мірою просувають заходи з реалізації політики ЄС щодо досягнення Цілей сталого розвитку.

Зазначене визнано політично виваженим кроком та формалізовано у розділі 3.1 Повідомлення Європейської Комісії «Чистий промисловий курс: спільна дорожня карта для підвищення конкурентоспроможності та декарбонізації» від 26.02.2025. Зокрема, пропонується розширити застосування «нецінових» критеріїв до бюджету ЄС, національних програм підтримки, а також публічних і приватних закупівель, що створюють корисний ефект у енергоємних галузях. У зв'язку з цим Єврокомісія запланувала 2026 р. переглянути законодавство, що визначає засади здійснення публічних закупівель [19].

Наведені політичні пріоритети цілком виправдані, якщо зважити на багаторівневі фактори, які щороку посилюються та негативно впливають на економіку ЄС. Насамперед політику з декарбонізації не однаково підтримують країни — торговельні партнери ЄС, що призводить до дисбалансу у виробництві певних видів продукції, особливо підприємствами ресурсоємних секторів економіки. Виробники ЄС, які мають дотримуватися суворих екологічних стандартів, а також обмежень, зумовлених квотним механізмом торгівлі викидами вуглецевого газу, знаходяться у менш вигідних для себе конкурентних умовах, ніж суб'єкти господарювання третіх країн, які через лібералізацію екологічних та кліматичних вимог спроможні варіювати цінову політику на вироблену продукцію, досягаючи для себе певних економічних переваг.

Така ситуація вже привернула увагу Європейської Комісії, вона представила детальну оцінку

ризиків та можливих негативних наслідків для різних галузей економіки ЄС, наприклад, Європейський план дій щодо сталі та металів (Повідомлення від 19.03.2025) [20], Європейський план дій щодо хімічної промисловості (Повідомлення від 08.07.2025) [21].

Додатково нецінові критерії застосовують у різний спосіб замовники країн — членів ЄС, це знижує ефективність публічних закупівель та уповільнює зелений перехід, що є основою сучасної політики ЄС у сфері формування моделі економіки з нульовими викидами парникових газів [22]. Єврокомісія визнає це як прояв надто складних правил ЄС і відносить до так званої жажливої десятки бар'єрів Єдиного ринку. Зокрема, у Повідомленні Європейської комісії «Єдиний ринок: наш європейський внутрішній ринок у світі, сповненому невизначеності. Стратегія щодо спрощення, безперешкодного функціонування та зміцнення Єдиного ринку» від 21.05.2025 наведено приклад, який демонструє проблеми, пов'язані з неоднотипною та непослідовною практикою правозастосування у сфері публічних закупівель. Наголошено на тому, що у будівельному секторі відсутність гармонізованих нецінових критеріїв у сфері публічних закупівель ЄС створює невизначеність і значне адміністративне навантаження для компаній, які прагнуть брати участь у тендерах кількох країн. Незважаючи на те, що одні держави-члени запровадили вимоги щодо скорочення викидів вуглецю для ключових матеріалів, як-от сталь і цемент, інші країни обмежилися добровільними рекомендаціями — без конкретних цільових показників або з різними такими показниками. У підсумку підкреслено, що така непослідовність ускладнює для бізнесу, особливо для суб'єктів малого та середнього підприємництва, які пропонують низьковуглецеву продукцію, орієнтування в процедурах закупівель і використання можливостей на різних ринках (підрозд. 1 розд. 1) [23, с. 5].

Уже можна спостерігати результати еволюції підходів ЄС від встановлення правової рамки для добровільного застосування схеми екомаркування до нормативного закріплення обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт та послуг, які є предметом публічних закупівель.

Правову основу екомаркування закладено нормами Регламенту (ЄС) № 66/2010 Європейського Парламенту і Ради від 25.11.2009 про еко-

логічне маркування ЄС (далі Регламент (ЄС) № 66/2010), яким, як зазначено у ст. 1, встановлюються правила щодо запровадження та застосування добровільної схеми екологічного маркування ЄС. Згідно з п. 3 ст. 6 Регламенту (ЄС) № 66/2010 критерії екологічного маркування встановлено на науковій основі з урахуванням усього життєвого циклу продукції, під час їх визначення зважають на:

а) найзначніші впливи на довкілля, зокрема вплив на зміну клімату, вплив на природу та біорізноманіття, споживання енергії та ресурсів, утворення відходів, викиди в усі компоненти довкілля, забруднення внаслідок фізичних впливів, а також використання та вивільнення небезпечних речовин;

б) заміну небезпечних речовин на безпечніші або використання альтернативних матеріалів чи конструкцій, де це технічно можливо;

в) зменшення впливу на довкілля завдяки довговічності та можливості повторного використання продукції;

г) чистий екологічний баланс між екологічними вигодами та навантаженнями, зокрема аспекти здоров'я та безпеки, на різних етапах життєвого циклу продукції;

д) у відповідних випадках, соціальні та етичні аспекти, наприклад, посиленням на відповідні міжнародні конвенції та угоди, як-от відповідні стандарти та кодекси поведінки МОП;

е) критерії, встановлені для інших екологічних маркувань, зокрема офіційно визнаних на національному або регіональному рівні екологічних маркувань типу I за стандартом *EN ISO 14024*, якщо вони існують для цієї групи виробів, з метою посилення синергетичного ефекту;

ж) наскільки це можливо, на принцип скорочення випробувань на тваринах [24].

Аналізування окремих актів законодавства ЄС засвідчує, що закріплення обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт та послуг, які є предметом публічних закупівель, відбувається по-різному, набуваючи форми технічних специфікацій, критеріїв відбору учасників процедур публічних закупівель, критеріїв присудження, умов виконання контракту. Водночас використовуються й інші методи інтеграції обов'язкових екологічних критеріїв у процедури публічних закупівель, а саме через встановлення замовниками мінімальних цільових показників закупівель або забезпечення дотримання спеціальних

принципів, а саме принципу пріоритету енерго-ефективності.

Обговоримо це докладніше, спираючись на аналізування положень актів законодавства ЄС.

Регламент (ЄС) 2024/3110 Європейського Парламенту та Ради від 27.11.2024 про встановлення гармонізованих правил для розміщення на ринку будівельної продукції та скасування Регламенту (ЄС) № 305/2011 (далі Регламент (ЄС) 2024/3110) [25].

Як зазначено у п. 2 ст. 83 Регламенту (ЄС) 2024/3110, для процедур закупівель, що підпадають під сферу застосування Директиви 2014/24/ЄС [15] або 2014/25/ЄС [26] Європейського Парламенту та Ради, у випадках, коли контракти передбачають мінімальні показники екологічної сталості будівельної продукції щодо її основних характеристик, охоплених гармонізованими технічними специфікаціями, замовники та закупівельні організації застосовують обов'язкові мінімальні вимоги екологічної сталості, встановлені делегованими актами, зазначеними в п. 1 цієї статті. Водночас це не перешкоджає замовникам і суб'єктам, що здійснюють закупівлі, встановлювати:

а) амбітніші вимоги екологічної сталості, пов'язані з основними характеристиками, зазначеними в абз. 1 п. 2 ст. 83; або

б) додаткові вимоги екологічної сталості, пов'язані з іншими основними характеристиками, ніж ті, що зазначені в першому підпункті.

Обов'язкові мінімальні вимоги щодо екологічної сталості, встановлені в делегованих актах, зазначених у п. 1 ст. 83 Регламенту (ЄС) 2024/3110, для державних контрактів, що укладаються замовниками або закупівельними організаціями, можуть залежно від відповідної групи або категорії товарів мати форму:

а) «технічних специфікацій» у значенні ст. 42 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 60 Директиви 2014/25/ЄС;

б) «критеріїв відбору» у значенні ст. 58 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 80 Директиви 2014/25/ЄС;

с) «умов виконання контрактів» у значенні ст. 70 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 87 Директиви 2014/25/ЄС;

д) «критеріїв присудження» у значенні ст. 67 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 82 Директиви 2014/25/ЄС.

Проте Регламентом (ЄС) 2024/3110 встановлено випадки, коли замовники та закупівель-

ні організації можуть відступити від зобов'язань щодо забезпечення дотримання мінімальних показників екологічної сталості, а саме, якщо після попередніх ринкових консультацій відповідно до ст. 40 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 58 Директиви 2014/25/ЄС було встановлено, що:

а) необхідна будівельна продукція може бути поставлена лише конкретним економічним оператором, і не існує розумної альтернативи або замітника;

б) у відповідь на попередню процедуру публічних закупівель не було подано жодних належних тендерних пропозицій або жодних належних заявок на участь;

с) застосування п. 1 ст. 83 Регламенту (ЄС) 2024/3110 або включення необхідної будівельної продукції до будівельних робіт змусило б такого замовника чи закупівельну організацію зазнати непропорційних витрат або призвело б до несумісності чи технічних труднощів.

Замовники та закупівельні організації можуть вважати різницю в оціночній вартості контракту понад 10 %, визначену на основі об'єктивних і прозорих даних, непропорційною.

У разі, якщо замовники та закупівельні організації застосовують відступ, передбачений п. 6 ст. 83 Регламенту (ЄС) 2024/3110, процедура закупівлі не може вважатися екологічно сталою щодо тієї будівельної продукції, до якої було застосовано винятки.

Важливим є й те, що Регламент (ЄС) 2024/3110 встановлює певні особливості норм проектування, пов'язані з порядком застосування обов'язкових мінімальних вимог щодо екологічної сталості відповідно до п. 1 ст. 83 цього Регламенту. Насамперед зазначається те, що Європейська Комісія, згідно з п. 13 та 28 Міжінституційної угоди «Про краще законотворення» від 13.04.2016, проводить консультації з експертами, призначеними кожною державою-членом, та відповідними зацікавленими сторонами, здійснює оцінку впливу та враховує принаймні такі критерії:

а) вартість та обсяг державних контрактів, укладених щодо відповідної групи або категорії товарів;

б) екологічні вигоди, що випливають із використання товарів, які належать до двох найвищих класів екологічної ефективності;

с) необхідність забезпечення достатнього попиту на більш екологічно сталу продукцію;

d) економічна доцільність для замовників або закупівельних організацій придбання більш екологічно сталої продукції без надмірних витрат, а також наявність такої продукції на ринку;

e) ситуація на ринку на рівні Союзу щодо відповідної групи або категорії продукції;

f) вплив вимог на конкуренцію;

g) вплив на суб'єктів малого та середнього підприємництва та їхні потреби;

h) нормативні потреби держав-членів та різні кліматичні умови (п. 5 ст. 83 Регламенту (ЄС) 2024/3110).

Перша оцінка впливу має бути розпочата Європейською Комісією до 31.12.2026.

Регламент (ЄС) 2025/40 Європейського Парламенту та Ради від 19.12.2024 про пакування та відходи пакування, яким вносяться зміни до Регламенту (ЄС) 2019/1020 та Директиви (ЄС) 2019/904 і скасовується Директива 94/62/ЄС (далі Регламент (ЄС) 2025/40) [27].

Згідно з п. 3 ст. 63 Регламенту (ЄС) 2025/40 мінімальні обов'язкові вимоги щодо зелених публічних закупівель ґрунтуються на вимогах, встановлених у ст. 5—11 або ухвалених на їх підставі, а також враховують такі елементи:

a) вартість і обсяг державних контрактів, укладених щодо пакування чи упакованих товарів або щодо послуг або робіт, у яких використовується пакування чи упаковані товари;

b) економічна доцільність для замовників або закупівельних організацій купувати більш екологічно стале пакування чи упаковані товари без спричинення непропорційних витрат;

c) стан ринку відповідного пакування або упакованих товарів на рівні Союзу;

d) вплив вимог на конкуренцію;

e) зобов'язання щодо управління відходами пакування.

Мінімальні обов'язкові вимоги щодо зелених публічних закупівель можуть набувати таких форм:

a) технічних специфікацій у значенні ст. 42 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 60 Директиви 2014/25/ЄС;

b) критеріїв відбору у значенні ст. 58 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 80 Директиви 2014/25/ЄС;

c) умов виконання контракту у значенні ст. 70 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 87 Директиви 2014/25/ЄС (абз. 1 п. 4 ст. 63 Регламенту (ЄС) 2025/40).

Зауважимо, що з міркувань публічної безпеки або охорони здоров'я, а також у випадках, коли

застосування мінімальних обов'язкових вимог щодо зелених публічних закупівель призвело б до технічних труднощів, які неможливо усунути, допускається відступ від зазначених вимог з боку замовників та закупівельних організацій (п. 5 ст. 63 Регламенту (ЄС) 2025/40).

Регламент (ЄС) 2024/1781 Європейського Парламенту та Ради від 13.06.2024 про встановлення рамкових положень для запровадження вимог екодизайну для сталих продуктів, яким вносяться зміни до Директиви (ЄС) 2020/1828 та Регламенту (ЄС) 2023/1542 і скасовується Директива 2009/125/ЄС (далі Регламент (ЄС) 2024/1781) [28].

Розділом 10 «Стимули» Регламенту (ЄС) 2024/1781 встановлено вимоги щодо зелених публічних закупівель, якими впроваджуються так звані мінімальні вимоги, дотримання яких є обов'язковим для замовників та закупівельних організацій відповідно до Директиви 2014/24/ЄС або 2014/25/ЄС під час укладання державних контрактів щодо продуктів, охоплених делегованими актами, ухваленими згідно зі ст. 4 цього Регламенту, або для робіт чи послуг, у межах яких використовується такий продукт, якщо останній є предметом цих контрактів (п. 1 ст. 65).

У п. 2 ст. 65 Регламенту (ЄС) 2024/1781 зазначено, що мінімальні вимоги встановлюються, якщо це доречно, для стимулювання пропозиції та попиту на екологічно сталу продукцію, охоплену делегованими актами, ухваленими згідно зі ст. 4 цього Регламенту, з урахуванням вартості та обсягів державних контрактів, що укладаються для відповідних груп продуктів, а також економічної доцільності для замовників купувати більш екологічно сталі продукти без спричинення непропорційних витрат.

Єврокомісія наділена повноваженнями встановлювати мінімальні вимоги шляхом ухвалення імплементаційних актів у формі технічних специфікацій, критеріїв присудження, умов виконання контрактів або цільових показників. Мінімальні вимоги мають визначатися щодо аспектів продукту, зазначених у делегованому акті, ухваленому згідно зі ст. 4 Регламенту (ЄС) 2024/1781, які є релевантними для відповідних груп продуктів. Мінімальні вимоги повинні ґрунтуватися на двох найвищих класах продуктивності, найвищих балах або, якщо вони недоступні, на найкращих можливих рівнях продуктивності, передбачених у делеговано-

му акті, ухваленому згідно зі ст. 4 Регламенту (ЄС) 2024/1781 для відповідних груп продуктів (абз. 1—3 п. 3 ст. 65 Регламенту (ЄС) 2024/1781).

Критерії присудження у відповідних випадках повинні мати мінімальну вагу від 15 до 30 % у процесі присудження, що дає їм змогу значно впливати на результат тендерної процедури та сприяє вибору найбільш екологічно сталих продуктів (абз. 4 п. 3 ст. 65 Регламенту (ЄС) 2024/1781). Відповідно, можна дійти висновку про те, що дотримання мінімальних вимог надаватиме учасникам процедур закупівель перевагу та збільшуватиме шанс на перемогу в тендерній процедурі, що, безперечно, спонукатиме таких учасників до збільшення пропозиції екологічно сталих продуктів.

Водночас Регламент (ЄС) 2024/1781 встановлює контрольний показник закупівель екологічно сталих продуктів у відсотку до всіх закупівель, що здійснюються на щорічній або багаторічній основі замовниками чи закупівельними організаціями, який має становити мінімум 50 % закупівель (абз. 5 п. 3 ст. 65 Регламенту (ЄС) 2024/1781).

Регламент (ЄС) 2024/1735 Європейського Парламенту та Ради від 13.06.2024 про встановлення рамкових заходів для зміцнення виробничої екосистеми технологій з нульовим рівнем викидів у Європі та про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2018/1724 (далі Регламент (ЄС) 2024/1735) [29].

Для процедур публічних закупівель, що підпадають під дію Директиви 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС або 2014/25/ЄС, де контракти містять технології з нульовим рівнем викидів, перелічені в пп. а—к п. 1 ст. 4 Регламенту (ЄС) 2024/1735, чи у випадку договорів на виконання робіт та концесій на виконання робіт, що охоплюють зазначені технології, замовники та закупівельні організації застосовують мінімальні обов'язкові вимоги щодо екологічної сталості, встановлені в імплементаційному акті, зазначеному в п. 5 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735. Разом із тим п. 2 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735 містить застереження про те, що замовники та закупівельні організації можуть застосовувати додаткові мінімальні вимоги або критерії присудження щодо екологічної сталості.

Окрім мінімальних обов'язкових вимог щодо екологічної сталості, замовники та закупівельні організації застосовують щонайменше одну з таких умов, вимог або договірних зобов'язань

для контрактів на виконання робіт та концесій на виконання робіт, зазначених у п. 1 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735, а саме:

а) спеціальна умова, що стосується соціальних або трудових аспектів, яка оформлюється у вигляді умови виконання контракту в розумінні ст. 70 Директиви 2014/24/ЄС, ст. 87 Директиви 2014/25/ЄС та загальних принципів Директиви 2014/23/ЄС;

б) вимога продемонструвати відповідність чинним вимогам кібербезпеки, передбаченим у регламенті щодо кіберстійкості, зокрема, за необхідності та наявності, через відповідну європейську схему сертифікації у сфері кібербезпеки;

с) конкретне договірне зобов'язання виконати вчасно частину контракту, що стосується технологій з нульовим рівнем викидів, перелічених у пп. а—к п. 1 ст. 4, яке може спричинити обов'язок сплатити відповідний штраф у разі невиконання цього зобов'язання і яке виходить за межі вимог, передбачених чинним національним законодавством, якщо таке законодавство існує (п. 3 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735).

Слід зазначити, що мінімальні обов'язкові вимоги, передбачені п. 1 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735, у відповідних випадках набувають, за потреби, однієї з таких форм:

а) технічні специфікації або вимоги у розумінні ст. 36 Директиви 2014/23/ЄС, ст. 42 Директиви 2014/24/ЄС та ст. 60 Директиви 2014/25/ЄС;

б) умови виконання контракту у розумінні ст. 70 Директиви 2014/24/ЄС, ст. 87 Директиви 2014/25/ЄС та загальних принципів Директиви 2014/23/ЄС (п. 4 ст. 25 Регламенту (ЄС) 2024/1735).

Регламент (ЄС) 2023/1542 Європейського Парламенту та Ради від 12.07.2023 щодо батарей та відходів батарей, яким вносяться зміни до Директиви 2008/98/ЄС та Регламенту (ЄС) 2019/1020 і скасовується Директива 2006/66/ЄС (далі Регламент (ЄС) 2023/1542) [30].

За ст. 85 Регламенту (ЄС) 2023/1542 замовники, визначені у пп. 1 п. 1 ст. 2 Директиви 2014/24/ЄС або п. 1 ст. 3 Директиви 2014/25/ЄС, чи закупівельні організації, визначені в п. 1 ст. 4 Директиви 2014/25/ЄС, під час закупівлі батарей або продукції, що містить батареї, у випадках, які підпадають під дію цих Директив, повинні враховувати вплив цих батарей на довкілля протягом усього їх життєвого циклу з метою забезпечення мінімізації такого впливу.

Після 12 місяців із дати набуття чинності першим делегованим актом, зазначеним у п. 3 ст. 85 Регламенту (ЄС) 2023/1542, який встановлює критерії присудження для процедур закупівель, обов'язок, передбачений п. 1 ст. 85 цього Регламенту, виконується шляхом застосування цих критеріїв присудження. Будь-яка процедура закупівлі, що здійснюється замовниками або закупівельними організаціями, для придбання батарей або продукції, що містить батареї, та підпадає під сферу застосування ст. 7—10, повинна містити посилання у своїх технічних специфікаціях і критеріях присудження на цей перший делегований акт з метою забезпечення закупівлі таких батарей або продукції, що містить батареї, зі значно меншим впливом на довкілля протягом їх життєвого циклу.

Європейська Комісія протягом 12 місяців після ухвалення останнього з делегованих актів, зазначених у пп. 4 п. 2 ст. 7, пп. а п. 1 ст. 8, п. 2 ст. 9 та п. 5 ст. 10 Регламенту (ЄС) 2023/1542, затверджує делеговані акти відповідно до ст. 89, якими доповнює цей Регламент, встановлюючи критерії присудження для процедур закупівель батарей або продукції, що містить батареї, на основі вимог сталості, визначених у ст. 7—10.

Директива (ЄС) 2023/1791 Європейського Парламенту та Ради від 13.09.2023 про енергоефективність та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2023/955 (переглянута версія) (далі Директива (ЄС) 2023/1791) [31].

Особливість Директиви (ЄС) 2023/1791 полягає в тому, що вона встановлює вимоги щодо енергоефективності товарів, робіт та послуг, що закуповуються у межах процедур публічних закупівель або є предметом концесійних договорів. Зокрема, наголошується на необхідності дотримання замовниками та закупівельними організаціями високих показників енергоефективності відповідно до вимог, зазначених у Додатку IV до цієї Директиви, якщо це є технічно можливим. Крім того, впроваджується принцип пріоритету енергоефективності з урахуванням вимог, встановлених у ст. 3 Директиви (ЄС) 2023/1791 (п. 1 ст. 7), які значно масштабують його регулятивний потенціал, не обмежуючи практичне застосування винятково правовою рамкою публічних закупівель чи концесії.

Так, відповідно до принципу пріоритету енергоефективності держави-члени забезпечують, щоб рішення у сфері енергоефективності, зокрема й ресурси зі сторони попиту та гнучкість систе-

ми, оцінювалися під час планування, формування політики та ухвалення рішень щодо значних інвестицій вартістю понад 100 млн євро кожна або 175 млн євро для проектів транспортної інфраструктури, що стосуються таких секторів:

(а) енергетичних систем; та

(б) неенергетичних секторів, якщо вони впливають на споживання енергії та енергоефективність, зокрема будівництва, транспорту, водного господарства, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), сільського господарства та фінансового сектору (п. 1 ст. 3 Директиви (ЄС) 2023/1791).

Водночас держави-члени забезпечують, щоб компетентні органи здійснювали моніторинг застосування принципу пріоритету енергоефективності, охоплюючи за потреби інтеграцію секторів та міжсекторальні впливи у випадках, коли політичні, планувальні та інвестиційні рішення потребують затвердження та здійснення моніторингу (п. 4 ст. 3 Директиви (ЄС) 2023/1791). Заходи, які мають бути вжиті з боку держав — членів ЄС та які зумовлені дією принципу пріоритетності енергоефективності, представлені у п. 5 ст. 3 Директиви (ЄС) 2023/1791.

Директива 2009/33/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23.04.2009 про сприяння використанню чистих дорожніх транспортних засобів на підтримку малоємісної мобільності (далі Директива 2009/33/ЄС) [32].

Директивою 2009/33/ЄС впроваджуються мінімальні цільові показники закупівель, зокрема, передбачається, що держави-члени забезпечують, щоб закупівля транспортних засобів і послуг, зазначених у ст. 3 цієї Директиви, відповідала мінімальним цільовим показникам закупівель для чистих легкових транспортних засобів, встановленим у таблиці 3 Додатку, та для чистих вантажних транспортних засобів, встановлених у таблиці 4 Додатку. Цільові показники виражені як мінімальні відсотки чистих транспортних засобів від загальної кількості дорожніх транспортних засобів, охоплених сумарно всіма контрактами, зазначеними у ст. 3 Директиви 2009/33/ЄС, укладеними між 2 серпня 2021 р. та 31 грудня 2025 р. для першого контрольного періоду та між 1 січня 2026 р. та 31 грудня 2030 р. для другого контрольного періоду (п. 1 ст. 5).

Зокрема, сфера дії Директиви 2009/33/ЄС поширюється на відносини закупівель через:

а) контракти на придбання, лізинг, оренду або купівлю з відстроченим платежем дорож-

ніх транспортних засобів, укладені замовниками або закупівельними організаціями у межах їх обов'язку застосовувати процедури закупівель, встановлені Директивами 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС Європейського Парламенту і Ради;

б) контракти на надання послуг громадського транспорту в значенні Регламенту (ЄС) 1370/2007 Європейського Парламенту і Ради, предметом яких є надання послуг пасажирських перевезень дорогами, обсяг яких перевищує поріг, що визначається державами-членами, але не перевищує застосовуване порогове значення, встановлене у п. 4 ст. 5 цього Регламенту;

с) контракти на надання послуг, зазначені в таблиці 1 Додатку до цієї Директиви, у межах обов'язку замовників або закупівельних організацій застосовувати процедури закупівель, встановлені Директивами 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС (п. 1 ст. 3).

Порівнюючи з правом ЄС, у якому закріплено підхід щодо встановлення обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт та послуг, що є предметом публічних закупівель, доводиться констатувати як значне відставання у цій частині розвитку національного законодавства, так і непослідовність у визначенні бажаного стану правового регулювання відносин у сфері публічних закупівель, особливо щодо застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій.

Щодо останнього твердження досить показовими слід визнати суперечливі положення низки програмних документів публічної політики, ухвалених Кабінетом Міністрів України, якими проголошено протилежні очікувані результати правового регулювання відносин у сфері публічних закупівель.

Так, розділ «Законодавче врегулювання сфери публічних закупівель» Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024—2026 рр., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 76-р, містить таке положення: «Законодавство у сфері публічних закупівель має визначати можливість та способи широкого застосування нецінових критеріїв оцінки тендерних пропозицій, виключення обмеження максимального відсотка нецінового критерію, що дасть змогу більш ефективно проводити публічні закупівлі технологічно складних предметів закупівлі, які не можуть бути порівняні та оцінені винятково за критерієм найнижчої ціни» (курсив наш. — Авт.).

Водночас Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2026—2030 рр., схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 217-р, передбачено, що частка конкурентних процедур закупівель, в яких застосовуються критерії оцінки, відмінні від цінових, *не перевищуватиме 2 % у 2030 р.*

Відповідно, за такого різноспрямованого цілепокладання навряд чи реалістичним можна визнати сценарій розвитку законодавства у сфері публічних закупівель, що призведе до збільшення питомої ваги нецінових критеріїв, якими визнаються критерії сталого розвитку із посиленням акцентом на екологічних критеріях, що невіддільно пов'язані із соціальними впливами.

Ускладнюється розвиток сталих видів господарської діяльності та виробництво / надання / виконання сталих товарів / послуг / робіт через те, що як чинне (Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про публічні закупівлі»), так і перспективне (проект Закону України від 23.08.2024 № 11520 «Про публічні закупівлі» [33]) національне законодавство у сфері публічних закупівель не містить положень про обов'язкові мінімальні вимоги до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт та послуг, поширених у праві ЄС, і наведений аналіз окремих актів вторинного законодавства ЄС переконливо це доводить.

Тенденції розвитку законодавства ЄС та останні правові ініціативи, представлені на обговорення громадськості, переконують у невпинному русі Європейської Комісії на шляху до ще активнішого інтегрування нецінових критеріїв у систему критеріїв оцінки тендерних пропозицій у межах процедури публічних закупівель, а також визнанні першорядності нецінових критеріїв у процесі ухвалення уповноваженими органами влади рішення про використання інших інструментів державного втручання (наприклад, державна допомога тощо) для товарів, робіт і послуг певних галузей економіки. Зокрема, особливості інтеграції вимог щодо походження з ЄС (по суті, локалізація) та низьковуглецевого вмісту в таких галузях економіки, як енергоємні галузі промисловості, виробництво технологій з нульовим рівнем викидів та автомобільна промисловість, представлені у проекті Регламенту Європейського Парламенту та Ради про встановлення системи заходів щодо прискорення розвитку промислових потужностей та декарбонізації у стратегічних секторах, а також

про внесення змін до Регламентів (ЄС) 2018/1724, (ЄС) 2024/1735 та (ЄС) 2024/3110 (скорочена назва *Industrial Accelerator Act*) [34]. Аналізуванню цього документа планується приділити більшу увагу в наступних публікаціях.

Висновки. Ідеологія сталого розвитку як основа політики зеленого переходу ЄС стає драйвером сучасних правових перетворень та змін у стратегіях економічного розвитку. Очевидним постає той факт, що досягти цільових показників сталого розвитку, спираючись лише на раціоналізм та особисте усвідомлення суб'єктами господарювання важливості дотримання екологічних, кліматичних, соціальних тощо стандартів, навряд чи є реалістичним за чинної правової моделі економіки, особливо у часи, коли протекціоністські заходи вже давно перетнули допустимі межі, визначені нормами міжнародного права. За таких умов у праві ЄС відбувається модифікація відомих інститутів права з метою спрямування їхнього потенціалу на досягнення Цілей сталого розвитку та одночасно створення розумних компенсаторів недоброчесним торговельним практикам з боку третіх країн.

Утілення у життя цих політико-правових імперативів покликаний слугувати інститут публічних закупівель, який вже довів свою високу ефективність у досягненні «горизонтальних» цілей політики ЄС, насамперед у напрямі сприяння формуванню циркулярної економіки, декарбонізації, стимулювання виробництва чистих технологій тощо. Водночас вторинне законодавство ЄС еволюціонує у напрямі розширення функціоналу публічних закупівель та впровадження обов'язкових мінімальних вимог до екологічної сталості деяких видів товарів, робіт і послуг, які є предметом публічних закупівель.

Порівняльно-правовий аналіз доводить, що, на відміну від вказаних вище підходів, втіле-

них у праві ЄС, національне законодавство у сфері публічних закупівель демонструє значне відставання від темпів розвитку європейської правової думки та повільне впровадження правових реформ.

У зв'язку з цим наголошено на необхідності під час адаптації національного законодавства до права ЄС у сфері публічних закупівель враховувати як чинні підходи, так і заплановані зміни у правовій моделі публічних закупівель ЄС, що уможливить збільшення питомої ваги та закріплення обов'язкових мінімальних вимог щодо врахування нецінових критеріїв, якими визнаються критерії сталого розвитку із посиленням акцентом на екологічних критеріях, що невіддільно пов'язані із соціальними впливами.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження може закласти підґрунтя для поглиблення наукових розробок, присвячених визначенню напрямів удосконалення національного законодавства у сфері публічних закупівель у контексті адаптації до права ЄС.

Конфлікт інтересів. Автор (Володимир УСТИМЕНКО) є Головним редактором журналу «Економіка та право». Відповідно до рекомендацій COPE цю статтю було передано незалежному редактору. Автор був повністю усунений від редакційного процесу, а стаття пройшла стандартне подвійне «сліпе» рецензування зовнішніми експертами.

Автори (Руслан ДЖАБРАІЛОВ та Тетяна ГУДІМА) є членами редколегії журналу «Економіка та право», але не брали участі у процесі рецензування, оцінювання цієї статті та ухвалення рішення про її публікацію відповідно до рекомендацій COPE. Процедура розгляду матеріалу повністю забезпечив незалежний редактор із залученням зовнішніх рецензентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вітюк Р.В., Лупай, А.С., Скрипець В.І. Правове регулювання публічних закупівель в Україні. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. № 3 (12). С. 64—72. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\)-2023-64-72](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12)-2023-64-72)
2. Купцов М.В. Адміністративно-правове регулювання публічних закупівель в Україні та державах Європейського союзу: компаративний аспект: дис. ... д-ра філос.: 081 / МВС України, Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2025. 256 с. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ccdc9f78-ebd7-4139-b61a-c53fbab243d1/content> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Курепіна О.Ю. Правове регулювання публічної закупівлі вугілля для соціально значущих об'єктів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. досл. ім. В.К. Макутова. Київ, 2019. 18 с. URL: <https://surl.li/ysbevn> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Олефір А.О. Господарсько-правове забезпечення державних закупівель у сфері охорони здоров'я: теоретичні та практичні аспекти: моногр. Харків: Юрайт, 2012. 456 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9590cd7c-7493-4ef9-8413-2d380b09b76f/content> (дата звернення: 25.03.2026).

5. Петруненко Я.В. Господарсько-правові основи державних закупівель в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 20 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/11c3408d-6148-430b-997c-675764577803/content> (дата звернення: 25.03.2026).
6. Сошников А.О. Господарсько-правове забезпечення публічних закупівель: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України, Ін-т екон.-прав. досл. ім. В.К. Мамутова. Київ, 2019. 19 с. URL: <https://lnk.ua/FHgQKAiPV> (дата звернення: 25.03.2026).
7. Швидка Т.І. Законодавче регулювання публічних закупівель: навч. посіб. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2024. 220 с.
8. Юдіцький О.Л. Правове регулювання закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. 238 с. URL: <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/edd23d6c-cf26-4cf6-8ae0-a2a39fe51afe/content> (дата звернення: 25.03.2026).
9. Aboelazm K.S., Obeidat M.A., Tawakol F. et al. Ameliorating public procurement performance: Green public procurement policies within a legislative framework. *Corporate Law & Governance Review*. 2025. Vol. 7. Iss. 2. P. 21—31. <https://doi.org/10.22495/clgrv7i2p2>
10. Andhov M., Caranta R., Janssen W.A., Martin-Ortega O. Shaping sustainable public procurement laws in the European Union: An analysis of the legislative development from “how to buy” to “what to buy” in current and future EU legislative initiatives. Belgium: The Greens / EFA in the European Parliament, 2022. 73 p. URL: https://www.greens-efa.eu/files/assets/docs/shaping_sustainable_public_procurement_laws_in_the_european_union.pdf (дата звернення: 25.03.2026).
11. Janssen W.A. On discretion and sustainability in EU public procurement law from room for diversity to unity? In *Balancing Unity and Diversity in EU Legislation*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2024. Ch. 10. P. 175—193. <https://doi.org/10.4337/9781035302956.00014>
12. Mendoza Jiménez J., Hernández López M., Franco Escobar S.E. Sustainable Public Procurement: From Law to Practice. *Sustainability*. 2019. Vol. 11. № 22. P. 6388. <https://doi.org/10.3390/su11226388>
13. Rizky Amalia, Faizal Kurniawan, Hilda Yunita Sabrie, Wilda Prihatiningtyas, Yosua Putra Iskandar. Enhancing the legal framework for sustainable public procurement: A comprehensive sustainable development plan for Indonesia. *UUM Journal of Legal Studies*. 2024. Vol. 15. № 2. P. 505—527. <https://doi.org/10.32890/uujls2024.15.2.5>
14. Europe’s choice political guidelines for the next European Commission 2024—2029. Ursula von der Leyen Candidate for the European Commission President. Strasbourg 18 July 2024. *European Commission website*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf (дата звернення: 25.03.2026).
15. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0024-20260101> (дата звернення: 25.03.2026).
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. 11.12.2019. COM(2019) 640 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> (дата звернення: 25.03.2026).
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. 11.03.2020. COM(2020) 98 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN#footnote38> (дата звернення: 25.03.2026).
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Strategic Framework for a Competitive and Sustainable EU Bioeconomy. 27.11.2025. COM(2025) 960 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0960#footnoteref26> (дата звернення: 25.03.2026).
19. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. 26.02.2025. COM(2025) 85 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0085#footnoteref26> (дата звернення: 25.03.2026).
20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Steel and Metals Action Plan. 19.03.2025. COM(2025) 125 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0125> (дата звернення: 25.03.2026).
21. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Chemicals Industry Action Plan. 08.07.2025. COM(2025) 530 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0530#footnoteref20> (дата звернення: 25.03.2026).

22. 2050 long-term strategy. *European Commission website*. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en (дата звернення: 25.03.2026).
23. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The Single Market: our European home market in an uncertain world. A Strategy for making the Single Market simple, seamless and strong. 21.05.2025. COM(2025) 500 final. *European Commission website*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/d92c78d0-7d47-4a16-b53f-1cead54bcb49_en?filename=Communication%20-%20Single%20Market%20Strategy.pdf (дата звернення: 25.03.2026).
24. Regulation (EC) No. 66/2010 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the EU Ecolabel. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010R0066-20171114> (дата звернення: 25.03.2026).
25. Regulation (EU) 2024/3110 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 laying down harmonised rules for the marketing of construction products and repealing Regulation (EU) No. 305/2011. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3110/oj/eng> (дата звернення: 25.03.2026).
26. Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0025-20260101> (дата звернення: 25.03.2026).
27. Regulation (EU) 2025/40 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 on packaging and packaging waste, amending Regulation (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2019/904, and repealing Directive 94/62/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R0040> (дата звернення: 25.03.2026).
28. Regulation (EU) 2024/1781 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for sustainable products, amending Directive (EU) 2020/1828 and Regulation (EU) 2023/1542 and repealing Directive 2009/125/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02024R1781-20240628> (дата звернення: 25.03.2026).
29. Regulation (EU) 2024/1735 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on establishing a framework of measures for strengthening Europe's net-zero technology manufacturing ecosystem and amending Regulation (EU) 2018/1724. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02024R1735-20240628> (дата звернення: 25.03.2026).
30. Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1542-20250731> (дата звернення: 25.03.2026).
31. Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 on energy efficiency and amending Regulation (EU) 2023/955 (recast). *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L1791> (дата звернення: 25.03.2026).
32. Directive 2009/33/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of clean road transport vehicles in support of low-emission mobility. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0033-20240520> (дата звернення: 25.03.2026).
33. Про публічні закупівлі: проект Закону України від 23.08.2024 № 11520. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44788> (дата звернення: 25.03.2026).
34. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework of measures for the acceleration of industrial capacity and decarbonisation in strategic sectors and amending Regulations (EU) 2018/1724, (EU) 2024/1735 and (EU) 2024/3110. 04.03.2026. COM(2026) 100 final. *European Commission website*. URL: <https://lnk.ua/WLynxscTE> (дата звернення: 25.03.2026).

Дата надходження: 26.03.2026

Дата прийняття до друку: 08.04.2026

Дата публікації: 15.06.2026

REFERENCES

1. Vitiuk R.V., Lupai, A.S., Skrypets V.I. Pravove rehulivannia publichnykh zakupivel v Ukraini. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*. 2023. No. 3 (12). P. 64-72. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\)-2023-64-72](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12)-2023-64-72) [in Ukrainian].
2. Kuptsov M.V. Administratyvno-pravove rehulivannia publichnykh zakupivel v Ukraini ta derzhavakh Yevropeiskoho soiuзу: komparatyvnyi aspekt: dys. ... d-ra filos.: 081 / MVS Ukrainy, Odesk. derzh. un-t vnutr. sprav. Odesa, 2025. 256 p. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ccdc9f78-ebd7-4139-b61a-c53fbb243d1/content> [in Ukrainian].

3. Kurepina O.Iu. Pravove rehulivannia publichnoi zakupivli vuhillia dlia sotsialno znachushchyykh ob'ektiv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04 / NAN Ukrainy, In-t ekon.-prav. dosl. im. V.K. Mamutova. Kyiv, 2019. 18 p. URL: <https://surl.li/ysbevn> [in Ukrainian].
4. Olefir A.O. Hospodarsko-pravove zabezpechennia derzhavnykh zakupivel u sferi okhorony zdorovia: teoretychni ta praktychni aspekty: monohr. Kharkiv: Yurait, 2012. 456 p. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9590cd7c-7493-4ef9-8413-2d380b09b76f/content> [in Ukrainian].
5. Petrunenko Ya.V. Hospodarsko-pravovi osnovy derzhavnykh zakupivel v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04 / Nats. un-t "Odeska yurydychna akademiia". Odesa, 2013. 20 p. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/11c3408d-6148-430b-997c-675764577803/content> [in Ukrainian].
6. Soshnykov A.O. Hospodarsko-pravove zabezpechennia publichnykh zakupivel: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04 / NAN Ukrainy, In-t ekon.-prav. dosl. im. V.K. Mamutova. Kyiv, 2019. 19 p. URL: <https://lnk.ua/FHgQKAiPV> [in Ukrainian].
7. Shvydka T.I. Zakonodavche rehulivannia publichnykh zakupivel: navch. posib. / Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. 4-te vyd., pererob. i dopov. Kharkiv: Pravo, 2024. 220 p. [in Ukrainian].
8. Yuditskyi O.L. Pravove rehulivannia zakupivel tovariv, robit i posluh za derzhavni koshty: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.04 / Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2013. 160 p. URL: <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/edd23d6c-cf26-4cf6-8ae0-a2a39fe51afe/content> [in Ukrainian].
9. Aboelazm K.S., Obeidat M.A., Tawakol F. et al. Ameliorating public procurement performance: Green public procurement policies within a legislative framework. *Corporate Law & Governance Review*. 2025. Vol. 7. Iss. 2. P. 21-31. <https://doi.org/10.22495/clgrv7i2p2>
10. Andhov M., Caranta R., Janssen W.A., Martin-Ortega O. Shaping sustainable public procurement laws in the European Union: An analysis of the legislative development from "how to buy" to "what to buy" in current and future EU legislative initiatives. Belgium: The Greens / EFA in the European Parliament, 2022. 73 p. URL: https://www.greens-efa.eu/files/assets/docs/shaping_sustainable_public_procurement_laws_in_the_european_union.pdf
11. Janssen W.A. On discretion and sustainability in EU public procurement law from room for diversity to unity? In *Balancing Unity and Diversity in EU Legislation*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2024. Ch. 10. P. 175-193. <https://doi.org/10.4337/9781035302956.00014>
12. Mendoza Jiménez J., Hernández López M., Franco Escobar S.E. Sustainable Public Procurement: From Law to Practice. *Sustainability*. 2019. Vol. 11. No. 22. P. 6388. <https://doi.org/10.3390/su11226388>
13. Rizky Amalia, Faizal Kurniawan, Hilda Yunita Sabrie, Wilda Prihatiningtyas, Yosua Putra Iskandar. Enhancing the legal framework for sustainable public procurement: A comprehensive sustainable development plan for Indonesia. *UUM Journal of Legal Studies*. 2024. Vol. 15. No. 2. P. 505-527. <https://doi.org/10.32890/uujls2024.15.2.5>
14. Europes choice political guidelines for the next European Commission 2024-2029. Ursula von der Leyen Candidate for the European Commission President. Strasbourg 18 July 2024. *European Commission website*. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf
15. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0024-20260101>
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. 11.12.2019. COM(2019) 640 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. 11.03.2020. COM(2020) 98 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN#footnote38>
18. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Strategic Framework for a Competitive and Sustainable EU Bioeconomy. 27.11.2025. COM(2025) 960 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0960#footnoteref26>
19. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. 26.02.2025. COM(2025) 85 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0085#footnoteref26>
20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Steel and Metals Action Plan. 19.03.2025. COM(2025) 125 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0125>

21. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A European Chemicals Industry Action Plan. 08.07.2025. COM(2025) 530 final. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0530#footnoteref20>
22. 2050 long-term strategy. *European Commission website*. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en
23. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The Single Market: our European home market in an uncertain world. A Strategy for making the Single Market simple, seamless and strong. 21.05.2025. COM(2025) 500 final. *European Commission website*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/d92c78d0-7d47-4a16-b53f-1cead54bcb49_en?filename=Communication%20-%20Single%20Market%20Strategy.pdf
24. Regulation (EC) No. 66/2010 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the EU Ecolabel. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010R0066-20171114>
25. Regulation (EU) 2024/3110 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 laying down harmonised rules for the marketing of construction products and repealing Regulation (EU) No. 305/2011. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3110/oj/eng>
26. Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0025-20260101>
27. Regulation (EU) 2025/40 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 on packaging and packaging waste, amending Regulation (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2019/904, and repealing Directive 94/62/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R0040>
28. Regulation (EU) 2024/1781 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 establishing a framework for the setting of ecodesign requirements for sustainable products, amending Directive (EU) 2020/1828 and Regulation (EU) 2023/1542 and repealing Directive 2009/125/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02024R1781-20240628>
29. Regulation (EU) 2024/1735 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on establishing a framework of measures for strengthening Europe's net-zero technology manufacturing ecosystem and amending Regulation (EU) 2018/1724. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02024R1735-20240628>
30. Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1542-20250731>
31. Directive (EU) 2023/1791 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 on energy efficiency and amending Regulation (EU) 2023/955 (recast). *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023L1791>
32. Directive 2009/33/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of clean road transport vehicles in support of low-emission mobility. *EUR-Lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02009L0033-20240520>
33. Pro publichni zakupivli: proiekt Zakonu Ukrainy vid 23.08.2024 № 11520. *Ofitsiyniy vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44788> [in Ukrainian].
34. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a framework of measures for the acceleration of industrial capacity and decarbonisation in strategic sectors and amending Regulations (EU) 2018/1724, (EU) 2024/1735 and (EU) 2024/3110. 04.03.2026. COM(2026) 100 final. *European Commission website*. URL: <https://lnk.ua/WLynxscTE>

Date of receipt: 26.03.2026

Date of acceptance for publication: 08.04.2026

Date of publication: 15.06.2026

Volodymyr USTYMENKO,

Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Honored Lawyer of Ukraine, Dr. Sci. (Law), Professor, Director
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1094-422X

Ruslan DZHABRAILOV,

Dr. Sci. (Law), Professor, Deputy Director
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4422-2102

Tetiana HUDIMA,

Dr. Sci. (Law), Professor, Deputy Head of the Department
of Economic Law and Legislation Modernization Issues
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1509-5180

Vesta MALOLITNEVA,

Dr. Sci. (Law), Academic Secretary
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9678-1750

Stanislav SIERIEBRIAK,

Dr. Sci. (Law), Associate Professor, Senior Researcher
of the Department of Economic Law and Legislation Modernization Issues
State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7207-594X

PUBLIC PROCUREMENT AS A MEANS OF LEGAL REGULATION
OF ECONOMIC RELATIONS BASED ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT:
CURRENT TRENDS IN EU POLICY AND THE POSSIBILITIES
OF THEIR CONSIDERATION IN NATIONAL LAW-MAKING

The ideology of sustainable development, as the foundation of the EU's green transition policy, is becoming a driver of contemporary legal transformations and changes in economic development strategies. It is evident that achieving the Sustainable Development Goals solely by relying on rationalism and the individual awareness of economic operators regarding the importance of complying with environmental, climate, social and other standards is hardly realistic under the existing legal model of the economy, especially at a time when protectionist measures have long exceeded the permissible limits established by international law. Under such conditions, EU law is witnessing a modification of established legal institutions aimed at directing their potential towards achieving the Sustainable Development Goals while simultaneously creating reasonable safeguards against unfair trade practices by third countries.

The implementation of these political and legal imperatives is supported by the institution of public procurement, which has already demonstrated its high effectiveness in achieving the EU's “horizontal” policy objectives, primarily in promoting the circular economy, decarbonisation, and the development of clean technologies. At the same time, EU secondary legislation is evolving towards expanding the functions of public procurement and introducing mandatory minimum environmental sustainability requirements for certain categories of goods, works and services subject to public procurement.

Comparative legal analysis shows that, in contrast to the above approaches embodied in EU law, national legislation in the field of public procurement demonstrates a significant lag behind the pace of development of European legal thought and a slow implementation of legal reforms.

In this regard, it is emphasised that both existing approaches and planned changes in the EU public procurement legal framework should be taken into account when adapting national legislation to EU law in the field of public procurement. This would enable both an increase in the share and the establishment of mandatory minimum requirements concerning non-price criteria, understood as sustainable development criteria, with a strengthened focus on environmental criteria, which are inherently linked to social impacts.

Keywords: public procurement, legal regulation, sustainable development, economic relations, law-making, EU.